

КАФЕДРА Прикладної математики та інформаційних технологій
(повна назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчально-виховної
роботи
Галина СВСССВА

« 01 » вересня 20 21 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Системний аналіз

спеціальність 122 «Комп'ютерні науки»
освітньо-професійна програма «Комп'ютерні науки»
освітній ступінь бакалавр
форма навчання денна
розробники Базилевич Юрій Миколайович,
Вельмагіна Наталя Олександрівна

1. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Системний аналіз» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін, забезпечує професійний розвиток бакалавра та спрямована на формування в майбутнього фахівця основних понять, теоретичних положень і методів теорії систем. Математична основа системного аналізу будується у математичних теоріях дослідження операцій, оптимального прогнозування, розпізнавання та оптимального керування.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Години	Кредити	Семестр	
			VI	
Всього годин за навчальним планом, з них:	120	4	120	
Аудиторні заняття, у т.ч:	44		44	
лекції	30		30	
лабораторні роботи	-		-	
практичні заняття	14		14	
Самостійна робота, у т.ч:	76		76	

підготовка до аудиторних занять	15		15	
підготовка до контрольних заходів	15		15	
виконання курсового проекту або роботи	-	-	-	
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	16		16	
підготовка до екзамену	30		30	
Форма підсумкового контролю			екзамен	

3. СТИСЛИЙ ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Системний аналіз» є формування теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для використання системного підходу, його принципів і методів у дослідженні та проектуванні складних організаційно-технічних систем, формування навичок використання інструментарію підтримки прийняття рішень, обчислювальних засобів для вирішення практичних системних задач.

Завдання дисципліни. Основними завданнями вивчення дисципліни «Системний аналіз» є вивчення особливостей системного підходу до процесу проектування і планування розвитку систем обслуговування; ознайомлення з методологією проектування складних систем. Вивчення методики збору і комп'ютерної обробки інформації при дослідженні виробничих процесів.

Пререквізити дисципліни. Успішне опанування курсу «Системний аналіз» передбачає знання та навички передбачає знання та навички з курсів «Лінійна алгебра та аналітична геометрія», «Диференціальні рівняння», «Чисельні методи», «Математичні методи дослідження операцій», «Теорія прийняття рішень».

Постреквізити дисципліни. Знання, які бакалаври отримують під час вивчення дисципліни «Системний аналіз», будуть використані при вивченні дисциплін спеціальності, а саме «Моделювання систем», «Проектування інформаційних систем» та інших.

Компетентності (відповідно до освітньо-професійної програми «Комп'ютерні науки» СВО ПДАБА 1226 – 2019):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі комп'ютерних наук або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів інформаційних технологій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

СК1. Здатність до математичного формулювання та досліджування неперервних та дискретних математичних моделей, обґрунтування вибору методів і підходів для розв'язування теоретичних і прикладних задач у галузі комп'ютерних наук, аналізу та інтерпретування.

СК6. Здатність до системного мислення, застосування методології системного аналізу для дослідження складних проблем різної природи, методів формалізації та розв'язування системних задач, що мають суперечливі цілі, невизначеності та ризики.

Програмні результати навчання (відповідно до освітньо-професійної програми «Комп'ютерні науки» СВО ПДАБА 1226 – 2019):

ПР1. Застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук.

ПР2. Використовувати сучасний математичний апарат неперервного та дискретного аналізу, лінійної алгебри, аналітичної геометрії, в професійній діяльності для розв'язання задач

теоретичного та прикладного характеру в процесі проектування та реалізації об'єктів інформатизації.

ПР3. Використовувати знання закономірностей випадкових явищ, їх властивостей та операцій над ними, моделей випадкових процесів та сучасних програмних середовищ для розв'язування задач статистичної обробки даних і побудови прогнозних моделей.

ПР4. Використовувати методи обчислювального інтелекту, машинного навчання, нейромережевої та нечіткої обробки даних, генетичного та еволюційного програмування для розв'язання задач розпізнавання, прогнозування, класифікації, ідентифікації об'єктів керування тощо.

ПР5. Проектувати, розробляти та аналізувати алгоритми розв'язання обчислювальних та логічних задач, оцінювати ефективність та складність алгоритмів на основі застосування формальних моделей алгоритмів та обчислюваних функцій.

ПР6. Використовувати методи чисельного диференціювання та інтегрування функцій, розв'язання звичайних диференціальних та інтегральних рівнянь, особливостей чисельних методів та можливостей їх адаптації до інженерних задач, мати навички програмної реалізації чисельних методів.

ПР7. Розуміти принципи моделювання організаційно-технічних систем і операцій; використовувати методи дослідження операцій, розв'язання одно- та багатокритеріальних оптимізаційних задач лінійного, цілочисельного, нелінійного, стохастичного програмування.

ПР8. Використовувати методологію системного аналізу об'єктів, процесів і систем для задач аналізу, прогнозування, управління та проектування динамічних процесів в макроекономічних, технічних, технологічних і фінансових об'єктах.

ПР9. Розробляти програмні моделі предметних середовищ, вибирати парадигму програмування з позицій зручності та якості застосування для реалізації методів та алгоритмів розв'язання задач в галузі комп'ютерних наук.

ПР10. Використовувати інструментальні засоби розробки клієнт-серверних застосувань, проектувати концептуальні, логічні та фізичні моделі баз даних, розробляти та оптимізувати запити до них, створювати розподілені бази даних, сховища та вітрини даних, бази знань, у тому числі на хмарних сервісах, із застосуванням мов веб-програмування.

ПР11. Володіти навичками управління життєвим циклом програмного забезпечення, продуктів і сервісів інформаційних технологій відповідно до вимог і обмежень замовника, вміти розробляти проєкту документацию (техніко-економічне обґрунтування, технічне завдання, бізнес-план, угоду, договір, контракт).

ПР12. Застосовувати методи та алгоритми обчислювального інтелекту та інтелектуального аналізу даних в задачах класифікації, прогнозування, кластерного аналізу, пошуку асоціативних правил з використанням програмних інструментів підтримки багатовимірного аналізу даних на основі технологій DataMining, TextMining, WebMining.

ПР13. Володіти мовами системного програмування та методами розробки програм, що взаємодіють з компонентами комп'ютерних систем, знати мережні технології, архітектури комп'ютерних мереж, мати практичні навички технології адміністрування комп'ютерних мереж та їх програмного забезпечення.

ПР14. Володіти мовами системного програмування та методами розробки програм, що взаємодіють з компонентами комп'ютерних систем, знати мережні технології, архітектури комп'ютерних мереж, мати практичні навички технології адміністрування комп'ютерних мереж та їх програмного забезпечення.

ПР15. Застосовувати знання методології та CASE-засобів проектування складних систем, методів структурного аналізу систем, об'єктно-орієнтованої методології проектування при розробці і дослідженні функціональних моделей організаційно-економічних і виробничо-технічних систем.

ПР16. Розуміти концепцію інформаційної безпеки, принципи безпечного проектування програмного забезпечення, забезпечувати безпеку комп'ютерних мереж в умовах неповноти та невизначеності вихідних даних.

ПР17. Виконувати паралельні та розподілені обчислення, застосовувати чисельні методи та алгоритми для паралельних структур, мови паралельного програмування при розробці та експлуатації паралельного та розподіленого програмного забезпечення.

Заплановані результати навчання:

- знати основи системного аналізу в обсязі, достатньому для використання математичного апарату в професійній діяльності;
- застосовувати базові знання з дисципліни під час розв'язання прикладних і наукових завдань;
- виконувати необхідні розрахунки в професійній діяльності.

знати:

- основні поняття системного аналізу;
- відмінність у постановках і математичних моделях задач аналізу і синтезу;
- методи розв'язання розглянутих задач;
- засоби реалізації математичних моделей на комп'ютері.

вміти:

- оцінювати ефективність застосування різних математичних моделей і методів у конкретних ситуаціях;
- вибирати необхідне програмне забезпечення;
- вирішувати задачі системного аналізу на комп'ютері;
- аналізувати отримані результати дослідження.

Методи навчання – практичний, наочний, словесний, робота з книгою. Практичних навичок студенти набувають на аудиторних лекційних та практичних заняттях.

Форми навчання – аудиторна, позааудиторна, індивідуальна.

4. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин, у тому числі				
	усього	л	п	лаб.	с.р
Змістовий модуль 1. Основи системного аналізу					
Предметна область системного аналізу.	8	2			6
Теорія систем.	10	4			6
Основні поняття системного аналізу.	10	4			6
Формалізованість задач системного аналізу.	10	2	2		6
Розкриття невизначеностей у задачах системного аналізу.	12	4	2		6
Системи масового обслуговування.	22	8	6		8
Вирішення важких задач.	18	6	4		8
Разом за змістовим модулем 1	90	30	14		46
Підготовка до екзамену	30				30
Усього годин	120	30	14		76

5. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

№ зан.	Тема занять	Кількість годин
1	Предметна область системного аналізу. Становлення й розвиток системного аналізу. Етапи розвитку системного аналізу як прикладної наукової методології. Системний аналіз як універсальна наукова методологія. Системні дослідження. Системний підхід.	2
2-3	Теорія систем. Системи і їх класифікація. Методологія розробки систем. Моделювання систем. Оцінка складних систем.	4

4-5	Основні поняття системного аналізу. Об'єкти системного аналізу. Властивості і принципи системної методології. Класифікація задач і процедур системного аналізу. Методи системного аналізу	4
6	Формалізованість задач системного аналізу. Характеристики формалізованих задач системного аналізу. Характеристика рівнів задач, які розв'язуються під час системного дослідження складних формалізованих систем. Методи і засоби системного аналізу в дослідженні складних формалізованих задач.	2
7-8	Розкриття невизначеностей у задачах системного аналізу. Задачі та методи розкриття невизначеності цілей. Розкриття ситуаційної невизначеності. Розкриття невизначеності в задачах взаємодії. Розкриття невизначеності у задачах конфлікту стратегій. Задачі і методи розкриття системної невизначеності.	4
9-12	Системи масового обслуговування. Елементи теорії масового обслуговування. Марковський випадковий процес. Графи станів. Рівняння Колмогорова. Показники ефективності СМО.	8
13-15	Вирішення важких задач. Метод мозкового штурму. Метод Делфі. Знайомство з експертними системами. Теорія вирішення винахідницьких задач (ТРИЗ). Функціонально-вартісної аналіз.	6

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ зан.	Тема занять	Кількість годин
1	Формалізованість задач системного аналізу.	2
2	Розкриття невизначеностей у задачах системного аналізу.	2
3-5	Системи масового обслуговування.	6
6-7	Вирішення важких задач.	4

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Вид роботи / Назва теми	Кількість годин
1	підготовка до аудиторних занять	15
2	підготовка до контрольних заходів	15
3	виконання курсового проекту або роботи	-
4	опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях: - системний підхід. - розкриття невизначеності у задачах конфлікту стратегій.	16
5	підготовка до екзамену	30

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Письмовий, усний, практична перевірка.

10. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль успішності студента здійснюється за допомогою 100-бальної системи оцінювання, що має відповідні оцінки в національній шкалі і шкалі ECTS.

Змістовий модуль 1. Основи системного аналізу

Змістовий модуль 1 оцінюється з розрахунку 100 балів. Ця максимальна кількість балів може бути отримана, якщо всі практичні роботи виконані і захищені в строки. За кожну роботу нараховуються бали з розрахунку максимально 100 балів.

Змістовий модуль №1 Основи системного аналізу:

- практична робота 1 «Системи масового обслуговування»;
- практична робота 2 «Вирішення важких задач»;

Підсумкова оцінка за змістовий модуль 1 нараховуються як середньоарифметична практичних робіт 1 і 2.

Практична робота (максимальна кількість балів – 100):

- оцінювання виконання роботи та її оформлення 60 балів:
  - 60 балів ставиться, якщо студент у відведений час повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; практичні розрахунки виконані послідовно; проведено аналіз результатів; практична робота виконана охайно;
  - 50-59 балів ставиться, якщо студент у відведений час повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; практичні розрахунки виконані, але порушена послідовність виконання завдання; не проведено аналіз результатів; практична робота виконана охайно;
  - 40-49 балів ставиться, якщо студент у відведений час повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; при виконанні практичних розрахунків допущені помилки, але отримано в цілому правильні результати; аналіз результатів відсутній;
  - 30-39 балів ставиться, якщо студент у відведений час не повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; при виконанні практичних розрахунків допущені помилки, але отримано в цілому правильні результати; не проведено аналіз результатів; практична робота виконана неохайно;
  - 20-29 балів ставиться, якщо студент у відведений час не повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; при виконанні практичних розрахунків допущені помилки та порушена послідовність виконання завдання; не всі отримані результати є правильними; практична робота виконана неохайно;
  - 10-19 балів ставиться, якщо студент у відведений час не повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; наявне порушення послідовності розрахунків і мають місце помилки у розрахунках; майже всі отримані результати є неправильними; практична робота виконана неохайно;
  - 1-9 балів ставиться, якщо студент у відведений час не повністю виконав роботу згідно з передбаченим варіантом; наявне порушення послідовності розрахунків і мають місце помилки у розрахунках; всі отримані результати є неправильними; практична робота виконана неохайно;
- відповідь на теоретичні питання 40 балів (20 балів×2 питання):
  - 20 балів ставиться за змістовну, логічно послідовну, правильну відповідь на теоретичне питання;

- 13-19 балів ставиться за змістовну, логічно послідовну, загалом правильну відповідь на теоретичне питання, але окремі пункти відповіді не повністю розкривають суть питання і потребують уточнень;
- 7-12 балів ставиться за відповідь на теоретичне питання, в якій не повністю розкривається суть поставленого питання; в визначеннях та доказах відсутня логічна послідовність, що свідчить про недостатнє засвоєння студентом теоретичного матеріалу;
- 1-6 балів ставиться за відсутність конкретних відповідей на питання, в представленій відповіді відсутня доказова база, також відповідь носить безсистемний характер і свідчить про відсутність у студента мінімум знань з дисципліни.

- екзамену (максимальна кількість балів – 100):

Екзамен проводиться в письмовій формі у вигляді відповідей на білети, що містять теоретичні і практичні запитання з вивченого матеріалу дисципліни. Білет містить 3 питання (1 теоретичне і 2 практичних завдання).

- відповідь на теоретичне питання 36 балів:
  - 36 балів ставиться за змістовну, логічно послідовну, правильну відповідь на теоретичне питання;
  - 26-35 балів ставиться за змістовну, логічно послідовну, загалом правильну відповідь на теоретичне питання, але окремі пункти відповіді не повністю розкривають суть питання і потребують уточнень;
  - 16-25 ставиться за відповідь на теоретичне питання, в якій не повністю розкривається суть поставленого питання; в визначеннях та доказах відсутня логічна послідовність, що свідчить про недостатнє засвоєння студентом теоретичного матеріалу;
  - 6-15 балів ставиться за відсутність конкретних відповідей на питання, в представленій відповіді відсутня доказова база, також відповідь носить безсистемний характер і свідчить про відсутність у студента мінімум знань з дисципліни;
  - 1-5 балів відповіді взагалі не має;
- виконання практичних завдань 64 бала (32 бала×2 питання):
  - 31-32 балів ставиться, якщо студент у відведений час повністю виконав завдання; практичні розрахунки виконані послідовно; проведено аналіз результатів; завдання виконана охайно;
  - 20-30 балів ставиться, якщо студент у відведений час повністю виконав завдання, але допущені помилки при виконанні практичних розрахунків або порушена послідовність виконання завдання; отримано в цілому правильні результати та проведено їх аналіз;
  - 10-19 балів ставиться, якщо студент у відведений час не повністю виконав завдання, але допущені помилки при виконанні практичних розрахунків або порушена послідовність виконання завдання; отримано в цілому правильні результати;
  - 1-9 балів ставиться, якщо студент у відведений час не повністю виконав завдання; наявне порушення послідовності розрахунків і мають місце помилки у розрахунках; майже всі отримані результати є неправильними.

Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середня між підсумковою оцінкою змістового модуля №1 та оцінкою екзамену.

11. ПОЛІТИКА КУРСУ

Порядок зарахування пропущених занять:

- пропущена лекція відпрацьовується підготовкою конспекту відповідно до теми пропущеного заняття та його захистом.
- пропущені практичні заняття відпрацьовуються студентами виконанням відповідної *практичної роботи самостійно та її захистом.*

Зміни в нарахуванні балів у випадках несвочасного виконання завдань не відбувається.

Дотримання академічної доброчесності студента передбачає:

- самостійне та добросовісне виконання завдань, в тому числі поточного та підсумкового контролю;
- відповідальне ставлення до своїх обов'язків;
- повага до честі й гідності інших осіб;
- посилання на джерела інформації у разі запозичення ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- використання при виконанні завдань лише перевірених та достовірних джерел інформації.

За порушення академічної доброчесності студент може бути притягнутий до академічної відповідальності (повторне проходження оцінювання). Також неприємливим у навчальній діяльності студентів є академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація та інші види академічної нечесності.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дудник І. М. Вступ до загальної теорії систем. - К.: Кондор, 2009. – 205с.
2. Лесечко М. Д. Основи системного підходу: теорія, методологія, практика: Навч. посіб. - Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2002. – 300 с.
3. Острейковский В. А. Теория систем. – М.: Высшая школа, 1997. – 240 с.
4. Спицнадель В. Н. Основы системного анализа. – СПб.: Бизнес-пресс, 2000. – 326 с.
5. Шарапов О. Д. и др. Системный анализ. – К.: Вища школа, 1993. – 303 с.
6. Системный анализ в экономике и организации производства/ Под ред. С. А. Валуева и др. – Л.: Политехника, 1991. – 398 с.
7. Дабагян А. В. Проектирование технических систем. – М.: Машиностроение, 1986. – 256 с.
8. Гайдес М. А., Общая теория систем (системы и системный анализ). – Винница: Глобус-пресс, 2005. – 201 с.
9. Чорней Н. Б. Теорія систем і системний аналіз: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2005. – 256с.

Допоміжна

1. Антонов А. В. Системный анализ. – М.: Высшая школа, 2004. – 454 с.
2. Перегудов Ф. И., Тарасенко Ф. Л. Введение в системный анализ. - М.: Высшая школа, 1989.-367 с.
3. Моисеев Н. Н. Математические задачи системного анализа. - М.: Наука. 1981. -488с.
4. Дегтярев Ю. И. Системный анализ и исследование операций. - М.: Высшая школа, 1996.- 335 с.
5. Волкова В. Н., Денисов А. А. Основы теории систем и системного анализа. -СПб.: Изд-во СПбГТУ, 1997.-510 с.

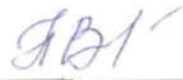

6. Антонов А. В. Системный анализ. Методология. Построение моделей; Учеб. пособие по курсу «Системный анализ». - Обнинск: ИАТЭ, 2001. - 272 с.
7. Антонов А.В. Системный анализ. Математические модели и методы; Учеб. пособие по курсу «Системный анализ» ». - Обнинск: ИАТЭ, 2002. - 114 с.

13. INTERNET-РЕСУРСИ

1. Системний аналіз інформаційних процесів: Навч. посіб. / В. М. Варенко, І. В. Братусь, В. С. Дорошенко, Ю. Б. Смольников, В.О. Юрченко. – К.: Університет «Україна», 2013. – 203с.
<https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/20105/1/Системний%20аналіз%20%28посібник%29.pdf>
2. Основи теорії систем і системного аналізу: Навч. посібник /К.О. Сорока. – ХНАМГ., 2004. – 291 с. https://eprints.kname.edu.ua/10895/1/СисАнализ_1_8н.pdf
3. Віртуальний читальний зал ДВНЗ ПДАБА. <https://pgasa365.sharepoint.com/sites/e-library>

Розробники (Юрій БАЗИЛЕВИЧ)
 (Наталія ВЕЛЬМАГІНА)
(підпис)

Гарант освітньої програми (Наталія ВЕЛЬМАГІНА)
(підпис)

Силабус затверджено на засіданні кафедри комп'ютерних наук, інформаційних технологій та прикладної математики

Протокол від «30» серпня 2021 року № 1